

www.mixforchange.eu

POLÍTIQUES LOCALS, CANVI CLIMÀTIC I GESTIÓ FORESTAL EN BOSCOS PERIURBANS: UNA INTEGRACIÓ NECESSÀRIA

*Resum executiu per a persones
que defineixen polítiques*

Abril 2021

El projecte LIFE MixForChange

El projecte LIFE MixForChange (2016-2022) està coordinat pel CTFC i té com a socis beneficiaris el CPF, l'APF del Montnegre-el Corredor i l'APF Bellmunt-Collsacabra, amb la Diputació de Barcelona com a entitat col·laboradora. L'objectiu principal d'aquest projecte és contribuir a l'adaptació i la resiliència dels boscos mixtos mediterranis sub-humits davant el canvi climàtic i afavorir-ne la conservació i el manteniment de les funcions productives, ambientals i socials.

El projecte inclou el desenvolupament, la implementació i el seguiment d'una innovadora silvicultura adaptativa al canvi climàtic a 164 ha de bosc al Montnegre-el Corredor, el Montseny, Bellmunt-Collsacabra i Ripollès sud.

A més, s'ha dut a terme una sèrie d'accions de comunicació, disseminació i transferència, com ara la Guia de polítiques locals, canvi climàtic i gestió forestal en boscos periurbans: una integració necessària, resumida en aquest document.

L'objectiu d'aquesta Guia és donar a conèixer a la ciutadania el bosc periurbà, les característiques i el valor d'aquests boscos, les seves amenaces en el context del canvi climàtic i la importància de la gestió forestal sostenible i amb criteris d'adaptació per fer front a aquestes amenaces.

Cada cop tenim més bosc i més dens

La superfície forestal arbrada a Catalunya l'any 2015 ocupava el 49% del total (1,6 milions d'hectàrees). De l'any 1970 ençà, la superfície de bosc ha crescut el 36%. A més, a causa de la baixa taxa d'aprofitament (28% de l'increment de volum anual), la quantitat de fusta acumulada al bosc s'ha duplicat des de l'any 1990 (80 Mm³) fins a l'any 2015 (151 Mm³). Podem dir, per tant, que tenim més bosc que mai i alhora més abandonat que mai. La manca d'una gestió forestal sostenible el fa més susceptible als impactes del canvi climàtic incloent-hi els incendis forestals, la sequera i les plagues i malalties.

La superfície forestal és majoritàriament de titularitat privada a la UE (61%), Espanya (73%) i Catalunya (73%), sovint en superfícies de petites dimensions.

Què són els boscos periurbans?

Són boscos situats a l'entorn immediat d'una ciutat o poble, els quals tenen consideració de terrenys forestals i comparteixen espai o limiten amb equipaments, zones industrials, urbanitzacions i zones d'agricultura residual.

Es tracta de boscos on es mesclen les característiques forestals i urbanes i que tenen una importància cabdal social, recreativa i també ecològica. Les particularitats d'aquests boscos fan necessari considerar criteris i objectius de gestió diferents als boscos en condicions rurals.

Tipus de servei	Fonament	Exemples
Suport	Processos bàsics per a la resta de serveis	Biodiversitat, formació del sòl, fotosíntesi, cicle de l'aigua i els nutrients, connectivitat ecològica
Aprovisionament	Béns o matèries primeres biològiques renovables	Fusta per a mobles, construcció i energia; bolets, carn de caça, plantes medicinals, suro, pinyons, aigua dolça...
Regulació	Ajuden a reduir impactes	Regulació del clima, protecció del sòl (evita erosió i esllavissades), filtre de contaminants i soroll, protecció davant d'inundacions, fixació de carboni
Socioculturals	Estètica, oci i cultura	Paisatge, activitats de lleure, esport, turisme, educació ambiental

Els boscos periurbans milloren la qualitat de vida i fomenten la bioeconomia

Els boscos periurbans milloren el medi i la qualitat de vida de les ciutats o pobles que envolten i proporcionen serveis ecosistèmics, és a dir, beneficis que rep la societat generats pel funcionament propi dels ecosistemes. Tots els boscos proporcionen serveis ecosistèmics; la particularitat dels boscos periurbans rau en la seva proximitat envers la població, la qual cosa provoca un increment de la demanda d'aquests serveis.

Els municipis han de promoure uns boscos periurbans sans i equilibrats per garantir als seus veïns uns serveis ecosistèmics de qualitat.

Els boscos tenen un paper clau en el desenvolupament de la bioeconomia ja que ofereixen una àmplia gamma de recursos biològics renovables (fusta, suro, estella, pinyó, carn de caça i de ramaderia...), generen llocs de treball i acullen nombroses activitats associades al lleure.

El canvi climàtic i la gestió forestal

Els boscos que veiem actualment són el resultat de mil·lennis d'interacció amb les societats que els han emprat amb múltiples demandes, de vegades simultànies. En àrees periurbanes, la interacció és especialment intensa a causa de l'accessibilitat del bosc per part de la població local.

La **gestió forestal sostenible i multifuncional** emfasitza la necessitat de considerar el màxim de serveis ecosistèmics que genera un bosc. La gestió forestal pot respondre a la multifuncionalitat prioritzant a cada àrea de la forest la provisió d'uns serveis ecosistèmics sobre uns altres, mirant de satisfer globalment els serveis ecosistèmics més rellevants en el conjunt de la superfície. Aquesta gestió forestal s'articula a través dels **Instruments d'Ordenació Forestal (IOF)**, on es planifica la silvicultura, és a dir, el tipus i la intensitat d'intervencions idònies per evitar situacions de densitat excessiva i els seus problemes associats de mortalitat i risc d'incendis.

L'objectiu principal de la **gestió forestal sostenible adaptativa al canvi climàtic** és incrementar la resistència (capacitat de mantenir la seva integritat davant d'una pertorbació) i resiliència (capacitat de retornar al seu estat previ a la pertorbació) dels boscos davant les principals pertorbacions: sequera, incendis, plagues i malalties.

Els tres principis bàsics de la silvicultura adaptativa mediterrània són:

a) Regular la densitat, amb l'aplicació aclarides per reduir el nombre d'arbres a mesura que van creixent, sempre en favor dels més vitals i mirant de mantenir totes les espècies presents.

b) Fomentar els boscos mixtes i amb estructures complexes: foment d'arbres i arbustos de totes les espècies presents, i de mides i edats diverses.

c) Trencar o reduir la continuïtat del combustible (continuïtat vertical entre la vegetació arbustiva i l'arbòria) per evitar que, en cas d'incendi, el foc arribi a cremar les capçades i superi la capacitat dels equips d'extinció.

La governança del bosc: normatives i polítiques

La multifuncionalitat dels boscos fa que estiguin sotmesos a un cos legislatiu complex autonòmic, estatal i europeu, que abasta, entre d'altres, *la Ley 43/2003 de Montes*, i les seves modificacions; la Llei 6/1988 Forestal de Catalunya, o les Lleis 12/1985, d'espais naturals; 5/2003, de mesures de prevenció dels incendis forestals; 42/2007, del *Patrimonio Natural y la Biodiversidad*; 21/2013, de *Evaluación Ambiental*; 16/2017, del Canvi Climàtic o 3/2019, dels Espais agraris.

En l'àmbit europeu, les principals estratègies que afecten els boscos són l'Estratègia forestal europea 2013, l'Estratègia de la bioeconomia 2018, el Pacte verd 2019 (*Green Deal*), l'Estratègia sobre la Biodiversitat 2020 i l'Estratègia d'adaptació al canvi climàtic 2021. Una oportunitat per a la implicació de les autoritats locals envers el canvi climàtic és el **Pacte Global d'Alcaldes i Alcaldesses pel Clima i l'Energia (Global Covenant of Mayors for Climate & Energy)**, que agrupa milers d'autoritats locals i regionals amb el compromís voluntari d'aplicar en els seus territoris els objectius climàtics i energètics de la UE pel que fa a mitigació i adaptació al canvi climàtic. Aquest pacte s'articula a través dels **Plans d'Acció per l'Energia Sostenible i el Clima (PAESC)**.

Són moltes les figures i normatives que afecten els boscos i, per tant, és clau integrar el seu desenvolupament a través de les polítiques locals i dels planejaments territorial i urbanístic. A escala municipal, la competència de planificació urbanística es materialitza, bàsicament, mitjançant els **Plans d'Ordenació Urbanística Municipal (POUM)**, o bé les normes de planejament urbanístic. Les entitats locals també disposen de plans urbanístics derivats com ara plans parcials, plans especials urbanístics i plans de millora urbana, entre d'altres.

Els canvis del paisatge periurbà. Entorn de Gavà l'any 1956 (a dalt) i l'any 2020 (a baix). Una gran part dels antics camps de conreu han passat a ser habitatges, àrees industrials o boscos. Font: ICGC.

Propostes per integrar la política local i la gestió forestal adaptativa al canvi climàtic

Al marge d'aquelles que deriven de la seva condició de propietàries de terrenys forestals, les administracions locals (municipals i supramunicipals) no tenen competència directa en la planificació o la implementació de la gestió forestal, les quals són responsabilitat de l'Administració forestal. Tot i això, les entitats locals tenen moltes atribucions per promoure l'aplicació d'una gestió forestal adaptativa al canvi climàtic, sostenible ambientalment i econòmicament, que garanteixi la vitalitat del bosc i la generació dels serveis ecosistèmics.

- **Les administracions municipals**, gràcies al seu coneixement del territori i dels actors presents, poden impulsar una gran quantitat d'accions, compatibles i sinèrgiques entre si, entre les quals destaquen (aquestes accions es detallen i amplien a la Guia):

Accions de promoció de la sostenibilitat del bosc

- Foment de la gestió sostenible dels entorns periurbans: facilitació d'infraestructures, promoció d'un mosaic d'hàbitats, control d'usos indeguts, regulació d'accessos.
- Foment de la planificació i la gestió forestals: impulsar la redacció d'IOF de finques municipals i promoció de la redacció d'IOF conjunts o municipals i IOF en finques privades.
- Foment de la prevenció d'incendis: manteniment auxiliar de la xarxa bàsica de vies forestals; execució subsidiària de l'obertura i el manteniment de franges de protecció d'urbanitzacions.
- Foment de la ramaderia extensiva: facilitació de la logística per implantar ramats; convenis per a la pastura de finques municipals o franges de prevenció d'incendis.

Accions de suport econòmic

- Promoure el consum i la comercialització de productes forestals de proximitat; abastir equipaments municipals; facilitar infraestructures auxiliars per a l'activitat forestal i ramadera en les figures d'ordenació urbanística i en la tramitació de llicències.
- Mobilitzar fonts de suport econòmic directes/indirectes: involucrar empreses en el patrocini d'activitats de millora forestal i voluntariat ambiental; destinar una part dels impostos municipals a la millora dels boscos periurbans; cercar fonts de finançament extern.

Accions de formació, difusió, conscienciació i mediació

- Foment de la formació del personal tècnic i càrrecs polítics de l'Administració local.
- Divulgació de les accions desenvolupades.
- Acompanyament d'activitats de voluntariat ambiental i ciència ciutadana i incorporació de conceptes sobre gestió forestal adaptativa en programes pedagògics.
- Mediació entre els diferents actors i usuaris del bosc.

- **Les administracions supramunicipals** (diputacions, consells comarcals, àrees metropolitanes, etc.) han de donar suport als ajuntaments per millorar el benestar de la ciutadania, incloent-hi les solucions als reptes del canvi climàtic. Aquest suport inclou aspectes **tècnics** (com ara la **coordinació** i la **coherència** d'accions amb altres municipis), **logístics** i **econòmics**. Algunes mesures clau serien crear espais d'assessorament i activitats formatives per a personal tècnic i polític municipal en aquesta matèria, repositoris de models de documents per fer els tràmits necessaris per a les diferents mesures i materials de disseminació per a diferents nivells formatius; i fer publicitat de les iniciatives implementades pels municipis.

El document complet es pot consultar a: www.mixforchange.eu/ca/publicacions.

www.mixforchange.eu

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural

Amb la col·laboració de:

